

Годна О. В.
студентка магістратури
"Управління навчальним закладом"
(Житомирський державний університет
імені Івана Франка, м. Житомир)
соціальний педагог ВХПУ № 19
(сmt. Гриців, Шепетівського
Району, Хмельницької області)
e-mail: olenahodna40@ukr.net

Управління ПТНЗ на засадах гуманістичного підходу

Дана стаття зосереджена на вивченні сутності та змісту гуманістичного підходу управління професійно-технічним навчальним закладом. Досліджено особливу роль даного підходу в процесі управління ПТНЗ, керівник якого має бути професійно-компетентним фахівцем у галузі управління ПТНЗ, носієм іміджу навчального закладу, здатного забезпечити його конкурентоздатність у системі надання освітніх послуг.

Актуальність статті. Кардинальні соціально-економічні й політичні реформи в країні суттєво змінили сутність управлінської діяльності керівника навчального закладу, його функції, призвели до значного ускладнення його управлінських завдань, сприяли зростанню соціальної значимості його управлінської діяльності. Осмислення радикальних змін у суспільстві взагалі та освітній сфері зокрема спонукають по-новому оцінювати сутність і значимість управління, роль, місце, й головне – управлінські характеристики керівника, необхідні йому для ефективного управління професійно-технічним навчальним закладом (ПТНЗ). Управлінська діяльність керівників у системі професійно-технічної освіти (ПТО) має бути одним з основних чинників забезпечення випереджувального розвитку цієї системи, спрямованої на максимальне задоволення освітніх потреб особистості, вітчизняної економіки у кваліфікованих робітниках.

Мета статті. Визначити роль гуманістичного підходу в управлінні ПТНЗ у рамках парадигми національної системи освіти.

Завдання статті. Здійснити теоретичний аналіз сучасних наукових підходів в управлінні ПТНЗ на засадах гуманістичного підходу.

Проблема управління навчальними закладами має різні аспекти і завжди була об'єктом вивчення багатьох українських і зарубіжних учених, серед яких чільне місце займають В. Афанасьєв, Є. Березняк,

Л. М. Ващенко, В. І. Бондар, М. Гриньова, Г. Дмитренко, Г. Єльнікова, І. Зязюн, Л. Калініна, Ю. Конаржевський В. Кремень, В. Маслов, В. Радкевич, Т. Рожнова, Є. Хриков, Н. Шапошніков та ін.

Разом з тим, слід констатувати, що питання управління ПТНЗ, розробка методології впровадження гуманістичних засад у систему управління ПТНЗ, концептуальні та операційно-практичні аспекти цього процесу не знайшли належного відображення в педагогічній теорії та практиці.

Таким чином, актуальність зазначеної проблеми та недостатній рівень її розробленості зумовили вибір теми статті.

Виклад основного матеріалу.

Однією з основних тенденцій розвитку сучасного суспільства стає його гуманізація. В суспільній свідомості утверджується розуміння самооцінки людини. Головним критерієм прогресу людства є рівень гуманізації суспільства, тобто становище в ньому особистості: рівень задоволення її матеріальних і духовних потреб; стан її психічного й соціального здоров'я [1].

Реформування національної системи освіти відіграє велику роль у перебудовних процесах, що відбуваються зараз в Україні, визначається масштабністю і радикальністю змін. Мова йде про перехід систем освіти на якісно новий рівень функціонування із зміною парадигмальних основ свого розвитку і саме на гуманістичних засадах.

В Указі Президента України " Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року" зазначено, що стратегія розвитку національної системи освіти повинна формуватися адекватно сучасним інтеграційним і глобалізаційним процесам, вимогам переходу до постіндустріальної цивілізації, що забезпечить стійкий рух та розвиток України в першій чверті ХХІ століття, інтегрування національної системи освіти в європейський і світовий освітній простір. Головним стратегічними напрямками державної політики у сфері освіти повинно стати реформування системи освіти, в основу якої покладатиметься принцип пріоритетності людини [2].

Реалізація стратегічних пріоритетів соціально-економічної політики в країні активізує активні перетворення в сфері однієї з найважливіших соціокультурних ланок, що покликана готувати кваліфікованих робітників для різних галузей економіки – професійно-технічній освіті. Одним із важливих напрямів, що має зазнати реформування, є управління цією освітньою галуззю, оскільки від ефективності управління залежить ефективність діяльності як цілої галузі, так і кожного окремого професійно-технічного навчального закладу.

Управління – діяльність, спрямована на прийняття рішень, організацію контролю об'єкта управління згідно з метою, аналіз і підведення підсумків на основі достовірної інформації.

Управління – процес впливу суб'єкта на ту чи іншу систему, що забезпечує цілеспрямований розвиток її структури, збереження або видозміну її. Управління підтримує або змінює режим діяльності, реалізацію програми і мету роботи системи.

Управління навчальним закладом необхідно визначити як діяльність керуючої підсистеми, спрямовану на створення прогностичних, педагогічних, кадрових, матеріально-фінансових, організаційних, правових, ергономічних, медичних умов, необхідних для нормального функціонування і розвитку навчально-виховного процесу і реалізації цілей навчального закладу [1].

Починаючи з 90-х років ХХ ст., розвиток отримав гуманістичний підхід до управління, концепцією якого є управління поведінкою людини, а організація розглядається як соціокультурний феномен [3]. Цей підхід отримав широке поширення в передових країнах світу та за прогнозами фахівців, буде розвиватися і в майбутньому шляхом гармонійного поєднання з іншими підходами. Основною ідеєю даного підходу є те, що особистість з її потребами і запитамі, сподіваннями та надіями має превалювати над усіма іншими інтересами, має стати наріжним каменем усіх економічних відносин.

Управління організацію на гуманістичних засадах, зазначає Л. Карамушка, може здійснюватися такими керівниками, які самі позитивно сприймають ідеї гуманістичної психології; орієнтуються на подальший професійний розвиток, самовдосконалення і самотворення; розвивають психологічну готовність до управлінської діяльності на гуманістичних засадах тощо Цей автор наводить такі основні аспекти розуміння сутності особистості [4]: людина – це найвища цінність в існуючому світі; кожна людина – унікальна, неповторна, своєрідна, тому необхідно визнавати "автономію" кожної людини, її право йти своїм шляхом і на цьому шляху розкривати свої смисли як безцінну потенційну можливість життя; найціннішою властивістю психологічної організації людини є її намагання розвивати свої потенційні творчі можливості, вдосконалювати себе, керувати власним розвитком; вільний вибір – основа розвитку особистості, позитивних особистісних змін; необхідними і достатніми умовами гуманізації будь-яких міжособистісних стосунків, які забезпечують реальні особистісні зміни, є: безоцінне позитивне прийняття іншої людини, вміння її вислухати і співпереживати їй, конгруентне (тобто адекватне, справжнє і щире) самовираження себе у спілкуванні з нею; зовні людину не можна гуманізувати, будь-яка

гуманізація – це передусім гуманізація (і гармонізація) стосунків особистості зі своїм внутрішнім "Я".

У професійно-технічних навчальних закладах процес управління ПТНЗ на засадах гуманістичного підходу базується на принципах рівності і партнерства, на суб'єкт-суб'єктній взаємодії учасників навчально-виховного процесу.

Гуманістичний підхід у процесі управління професійно-технічним навчальним закладом передбачає насамперед пріоритет цінностей конкретної особистості, її волі, здібності аналізувати, прогнозувати і проектувати траєкторії свого життєвого шляху і професійного зростання. Керівні працівники закладів освіти мають добре усвідомлювати, що результативність їхньої діяльності багато в чому залежить від їхніх власних зусиль і активності. Тому нова педагогічна свідомість дає можливість керівникам, з одного боку, виявляти творчу активність як суб'єктів педагогічного пізнання, моделювання, спілкування і праці, а з іншого – як суб'єктів особистісно-професійного самопізнання, самопрогнозування, самопроекування, саморегулювання і саморозвитку.

Принцип гуманізації потребує налагодження гуманних стосунків у ланках взаємовідносин: дирекція – педагоги, учні, батьки; педагоги – учні, батьки; педагоги – педагоги; учні – учні; учнівські лідери – рядові вихованці; батьки – діти. Загалом, принцип передбачає формування гуманної особистості гуманними засобами. Перефразовуючи, не може бути "гуманним" за ставленням до учня той педагог, який постійно відчуває на собі "не гуманність" управлінських впливів свого директора, і, в свою чергу, важко чекати виявів "гуманності" до педагогів з боку директора ПТНЗ, який постійно відчуває на собі "не гуманність" спілкування та взаємодії з боку керівника Департаменту освіти.

Основні характеристики гуманістичного підходу до управління закладами освіти, виявляються у певних положеннях, які відображають:

- необхідність побудови управлінських стосунків між керівником та підлеглим на основі партнерства;
- доцільність реалізації спільної діяльності керівника і членів педколективу в процесі управління освітянськими організаціями;
- важливість розуміння та врахування індивідуально-психологічних особливостей підлеглих в управлінській взаємодії;
- необхідність створення умов для реалізації творчого потенціалу підлеглих та здійснення ними самоуправління своєю професійною діяльністю та особистісним розвитком.

Слід зазначити, що принцип гуманізації управління освітніми закладами дуже близький за своєю сутністю до

людиноцентристського підходу в управлінні. Особливість людиноцентристського підходу в управлінні полягає в тому, що він ставить у центрі своєї уваги людину, на протигагу іншим підходам. Зміст цього підходу розкривається у таких основних положеннях:

- шлях до успіху організації лежить через індивідуальний успіх її співробітників, в основі якого закладені вищі людські потреби, які задовольняються за допомогою спеціальних методів;

- створення ситуації успіху можливе на основі вияву та пояснення індивідуальних характеристик та поведінки особистості в конкретній ситуації;

- піддаються виміру та впливу такі характеристики особистості, як здібності, потреби, очікування, сприймання, ставлення, цінності (ці характеристики складають суть терміна людські похідні);

- на поведінку людини впливають середовище, групи та лідери;

- людські похідні повинні враховуватися у процесі комунікації, під час прийняття рішень та делегування повноважень.

Розвиваючись паралельно та взаємодоповнюючи один одного, принцип гуманізації управління та людиноцентристський підхід до управління спрямовані на забезпечення, поряд з реалізацією цілей освітньої організації, реалізацію цілей конкретного працівника, самореалізації, самоствердження тощо.

Принцип гуманізації управління системою середньої освіти передбачає врахування індивідуально-психологічних особливостей, прийняття унікальної неповторності кожного учасника навчально-виховного і управлінського процесу, створення умов для максимального вияву його творчих потенцій, вільного розвитку, самореалізації, самотворчості у процесі здійснення навчальної і педагогічної діяльності [5].

Висновки. Основною цінністю управління є людина, її розвиток і становлення як суб'єкта, особистості, індивіда. Тому керівник має сповідувати принцип гуманності, загальнолюдські цінності (висока моральність, чуйність, уважність, повага, толерантність, альтруїзм). За такої умови еволюція службових відносин буде відбуватися від формальних до переважно особистісних. Співробітники, які об'єктивно є самим складним і важким предметом управління, перетворюються на партнерів. Гуманістичний підхід, враховуючи інтереси людини, дозволяє організувати роботу і управління людьми таким чином, щоб кожний міг працювати з максимальною віддачею і отримувати задоволення як від змісту своєї діяльності, так і від відносин в колективі, розвивати і удосконалювати себе, гармонійно поєднуючи раціональні й емоційно - естетичні структури свого "Я".

Управління ПТНЗ на засадах гуманістичного підходу підвищує попит на гуманні якості особистості, є ефективним засобом формування нового соціального досвіду громадян України через подолання негативного впливу кризових ситуацій на суспільні відносини і взаємини людей.

Список використаних джерел та літератури:

1. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом : навч. посібник / Є. М. Хриков. – Х. : СМІТ, 2016. – 354 с.
2. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
3. Карамушка Л. М. Психологія управління: [навч. посіб.] / Л. М. Карамушка. – К. : Міленіум, 2003. – 344 с.
4. Маслов В. Н. Стратегическое управление персоналом в условиях эффективной организационной культуры / В. Н. Маслов. – М. : Финпресс, 2004. – 288 с.
5. Лугова В. М. Зростання ролі особистісної компетентності керівника в умовах гуманістичного підходу до управління [Електронний ресурс] / Лугова В. М., Гринь Р. С. – Режим доступу: http://www.business-inform.net/pdf/2012/10_0/263_266.pdf

Годна Е. В.

Управление ПТНЗ на принципах гуманистического подхода.

Данная статья сосредоточена на изучении сущности и содержания гуманистического подхода управления профессионально-техническим учебным заведением. Исследована особенная роль данного подхода в процессе управления ПТНЗ, руководитель которого должен быть профессионально-компетентным специалистом в отрасли управления ПТНЗ, носителем имиджа учебного заведения, способного обеспечить его конкурентоспособность в системе предоставления образовательных услуг.

Hodna E.

Management of PTHZ on principles of humanistic approach.

Efficiency of functioning of Vocational school depends in the quick- changing terms of market economy, first of all, from administrative potential of his leader. This article is concentrated on the study of essence and maintenance of humanistic approach of management vocational educational establishment. The special role of this approach is investigational in the process of management of Vocational school, a leader of that must be a professionally-competent specialist in industry of management of Vocational school, by the transmitter of image of educational establishment able to provide his competitiveness in the system of grant of educational services.